

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

Jakub Kotula

**Identita jako motiv jaderného zbrojení:
Případ Izraele**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha 2012

Autor práce: **Jakub Kotula**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2012**

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

KOTULA, Jakub. *Identita jako motiv jaderného zbrojení: Příklad Izraele*. Praha, 2012. 37 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí bakalářské práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je zjistit, jakou roli hrála izraelská národní identita při vývoji a držení jaderného arzenálu. Práce je jednopřípadovou studií, která je zaměřena na židovský stát Izrael, který se nachází ve vysoce konfliktní oblasti Blízkého východu. Je zřejmé, že Izrael se rozhodl k vývoji jaderných zbraní především kvůli národní bezpečnosti, otázkou však je, zda i národní identita nebyla alespoň částečnou motivací při jaderné proliferaci.

ABSTRACT

The goal of the bachelor thesis is to find out, what was the role of israeli national identity in developing and holding nuclear arms. Thesis is case study, which is focused on jewish state of Israel, located in highly conflictful area of Middle East. It is obvious that Israel decided to develop nuclear arms mainly because of national security, but the question is, if national identity was at least part of motivation of nuclear proliferation.

KLÍČOVÁ SLOVA

Nukleární zbrojení, Motivace, Izrael, Identita

KEYWORDS

Nuclear armament, Motivation, Israel, Identity

Rozsah práce: 57 360 znaků s mezerami

PROHLÁŠENÍ

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. května 2012

Jakub Kotula

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval především vedoucímu práce JUDr. PhDr. Tomáši Karáskovi, Ph.D. za cenné připomínky a shovívavost při konzultacích a dále rodičům, přítelkyni a bližší rodině za morální podporu.

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Identita jako motiv jaderného zbrojení: případ Izraele

Bakalářský projekt

Jakub Kotula

Praha 2011

Úvodní část

Je obecně známo, že jednou z největších hrozeb, které ohrožují celou lidskou civilizaci, jsou jaderné zbraně. Naštěstí si to mnoho politických představitelů uvědomuje a snaží se zabránit dalšímu rozšiřování nukleárního arzenálu, např. prostřednictvím mezinárodně-smluvních závazků. Jednou z nejdůležitějších dohod v tomto směru je *Smlouva o nešíření jaderných zbraní* (orig. *Treaty on the Non-Proliferation Nuclear Weapons*¹). Pouze tři země, které jsou považovány za jaderné mocnosti, tuto smlouvu nikdy nepodepsaly a jedna země, Severní Korea, od smlouvy odstoupila. Třemi státy, které smlouvu nikdy nepodepsaly, jsou Indie, Pákistán a Izrael.² Izrael je jediná země, u níž se všeobecně předpokládá vlastnictví jaderných zbraní, která je však prozatím otevřeně nepřiznala a nadále praktikuje tzv. politiku záměrné nejednoznačnosti (orig. *policy of deliberate ambiguity*).

Ve své práci se chci zaměřit na motivaci, která vedla Izrael k vývoji a držení atomových zbraní. Přístupů vysvětlujících, proč se stát rozhodne pořídit si jadernou zbraň, existuje celá řada. Ve své práci se chci opřít o východiska, která pro vysvětlení motivace proliferace jaderného arzenálu formuloval Scott Sagan. Svůj analytický rámec, který je obecně považován za základ teorie nukleární proliferace, nastínil v článku „*Proč státy vytvářejí jaderné zbraně*“ (orig. „*Why Do States Build Nuclear Weapons*“)³. V této práci rozčlenil tři kategorie motivů, a to zahraničně-bezpečnostní politiku, domácí politiku a normativně-identitární determinanty (nukleární symboly a národní identita).

V práci se chci zaměřit především na třetí zmíněnou kategorii, tedy

¹ Originální znění smlouvy Arms Control Association: <http://www.armscontrol.org/documents/npt>

² Arms Control Association: <http://www.armscontrol.org/factsheets/nptfact>

² Arms Control Association: <http://www.armscontrol.org/factsheets/nptfact>

³ SAGAN, S. D. *Why Do States Build Nuclear Weapons? Three Models in Search of a Bomb*. International Security, Winter 1996/1997, vol. 21, no. 3, p. 54-86

normativně-identitární determinanty. Jiří Martinů ve své stati o izraelském jaderném programu zmiňuje, že „*třetí možný motiv jaderného zbrojení se nezdá být v případě Izraele příliš hodnověrný zejména z důvodu utajení celého programu a také kvůli politice jaderné dvojznačnosti*“⁴. Dále se však o důvodech neplatnosti tohoto tvrzení nerozepisuje, proto bych rád roli identitárního faktoru jako motivace izraelského jaderného programu blíže prozkoumal a ve své práci naopak ověřil hypotézu, že **identita byla hlavním motivem jaderného zbrojení Izraele**.

Metodologie

Jako metodu zkoumání jsem vybral případovou studii, tedy metodu komplexního pohledu a podrobné analýzy na zkoumaný jev. Identitární motiv budu v práci operacionalizovat jeho rozložením několik specifických faktorů. Mezi tyto faktory řadím status aktéra v mezinárodním systému, aspiraci státu být výrazným členem mezinárodního řádu, snahu státu být nezávislým/samostatným a konečně konfliktnost. Status aktéra v mezinárodním poli je faktor, který má poukázat na to, jak se chová Izrael, ale především jak je vnímán ostatními státy, zdali pozitivně či negativně. Aspirace státu být významným členem mezinárodního řádu je faktor, který odhalí, jestli daný stát chce být výrazným členem či nikoliv. Snaha státu být nezávislým je poměrně jasný faktor, který ukáže na to zdali Izrael rozšířil svůj jaderný arsenál z toho důvodu, aby se nemusel spoléhat na jiné státy. Posledním faktorem je konfliktnost, která má poukázat na míru konfliktnosti Izraele v mezinárodním systému, jestli vyvolal nějaké mezinárodní konflikty. Každý z těchto čtyř faktorů nazírá na identitu Izraele z trochu jiného úhlu a poodhaluje možný motiv jaderné proliferační. Pro každý faktor vytvořím stupnici od nejvíce motivujícího stupně po nejméně motivující stupeň a zařadím Izrael na tuto stupnici. Jejich porovnáním potom ověřím, zda je výše formulovaná hypotéza platná, či ne.

Osnova práce

⁴ MARTINŮ, J. Izrael. In ROJČÍK, O; VILÍMEK, P. Proliferační jaderných zbraní: Problémoví aktéři. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 36.

1. Úvod
2. Historie izraelského jaderného programu
3. Teorie proliferace jaderných zbraní
4. Analýza normativně-identitárních motivů
5. Závěr

Zdroje práce a seznam literatury

Odpověď na výzkumnou otázku budu hledat především v oficiálních státních zdrojích, tedy v dokumentech vydaných relevantními vládami, ať už to bude izraelská nebo to bude vláda sousedního státu. Dále určitě využiji i informace z dalších institucí, jako je například Mosad či CIA. Kromě primárních pramenů využiji i sekundární literaturu, kterou na toto téma publikovali zejména američtí a izraelští vědci, kteří se tímto problémem dlouhodobě zabývají, jako je například profesor Avner Cohen či profesor Alan Dowty.

Monografie neperiodické:

ALBRIGHT, D. *Global Stocks of Nuclear Explosive Materials*. Institute for Science and International Security, June 30, 2005.

BEATON, L. and MADDOX, J. *The Spread of Nuclear Weapons*. London: ISS, 1962

GOLDSTEIN, J. S. *International Relations*. New York: Pearson, 2001

HERSCH, S. *The Samson Option: Israel's Nuclear Arsenal and American Foreign Policy*, New York: Random House, 1991

HERZOG, CH: *Arabsko-izraelské války*, Praha: NLN, 2008

HYMANS, J. E. C. *The Psychology of Nuclear Proliferation. Identity, Emotions, and Foreign Policy*. New York: Cambridge University Press, 2006.

MASON, R. S. and TARTTER, J. R. *Chapter 5 – National Security*. In *A Country Study: Israel*. (Online dostupné na <http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/iltoc.html>)

MEYER, S. M. *The Dynamics of Nuclear Proliferation*. Chicago; London: The University of Chicago Press, 1984.

ROJČÍK, O. and VILÍMEK, P. *Proliferace jaderných zbraní: Problémoví aktéři*. Brno:

Masarykova univerzita, 2006

SUCHÝ, P. and KUCHYŇKOVÁ, P. (eds.) *Vývoj a výsledky procesů kontroly zbrojení a odzbrojování. Marnost nad marnost?* Brno: Masarykova univerzita, 2005

WALTZ, K. *The Spread of Nuclear Weapons: More May be Better*. (Online dostupné na <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/waltz1.htm>)

Monografie periodické:

COHEN, A. *The Bomb That Never Is*, Bulletin of the Atomic Scientists, May/June 2000, vol 56, no. 3, p. 22-23

COHEN, A. and BURR, W. *Israel Crosses the Threshhold*, Bulletin of the Atomic Scientists, May/June 2006, vol. 62, no. 4

DOWTY, A.: *Nuclear Proliferation: Israeli Case*, International Studies Quarterly, March 1978, Vol. 22, No. 1, p. 79-120

POMPER, M. *U.S., Israel Reach China Arms Deal*. Arms Control Today, September 2005, p. 34.

SAGAN, S. D. *Why Do States Build Nuclear Weapons? Three Models in Search of a Bomb*. International Security, Winter 1996/1997, vol. 21, no. 3, p. 54-86

SING, S. and WAY, C. R. *The Correlates of Nuclear Proliferation: A Quantitative Test*. The Journal of Conflict Resolution, December 2004, Vol. 48, No. 6, p. 859-885

STRAUCH, A. *Motivace proliferačního rozhodnutí KLDK. Mezinárodní politika*. 2007, vol. 31, no. 2, p. 41-43

Prameny a ostatní zdroje:

The Risk Report: *Israel: Plutonium Production*, July-August 1996, vol. 2, no. 4

The Risk Report: *Israel: Uranium Processing and Enrichment*, July-August 1996, vol. 2, no. 4

Russian Federation Foreign Intelligence Service, *A New Challenge After the Cold War: Proliferation of Weapons of Mass Destruction*, 1993.

Arms Control Association: <http://www.armscontrol.org/factsheets/nptfact>

OBSAH

ÚVOD	2
1. TEORETICKÉ UKOTVENÍ PRÁCE.....	4
1.1. TEORIE PROLIFERACE	4
1.2. METODOLOGIE PRÁCE	7
2. VÝVOJ MEZINÁRODNĚ-SMLUVNÍCH ZÁVAZKŮ O NEŠÍŘENÍ JADERNÝCH ZBRANÍ	10
3. HISTORIE JADERNÉHO PROGRAMU ÍZRAELE	13
3.1. ÍZRAEL NA POČÁTKU CESTY K JADERNÉ ZBRANI	13
3.2. DIMONA, NUKLEÁRNÍ VÝZKUMNÉ CENTRUM.....	14
3.3. PRVNÍ NUKLEÁRNÍ TESTY A VÝVOJ POLITIKY JADERNÉ DVOJZNAČNOSTI.....	15
3.4. SOUČASNÝ STAV ÍZRAELSKÉHO JADERNÉHO ARZENÁLU	17
4. ANALÝZA NÁRODNÍ IDENTITY JAKO MOTIVU JADERNÉHO ZBROJENÍ	19
4.1. SEBEPOJETÍ / SEBEVNÍMÁNÍ	19
4.2. MEZINÁRODNÍ STATUS.....	22
4.3. NEZÁVISLOST	24
4.4. KONFLIKTNOST	26
ZÁVĚR.....	30
SUMMARY	31
POUŽITÁ LITERATURA	32

ÚVOD

Minulé století není jediné, které ve svých dějinách zaznamenalo krvavé revoluce či zničující války, ale přesto je unikátní. Jak napsala Hannah Arendtová: „Technologický vývoj nástrojů násilí nyní dospěl k bodu, v němž by žádný politický cíl nemohl odpovídat jejich ničivému potenciálu nebo ospravedlnit jejich skutečné použití v ozbrojeném konfliktu.“⁵

Násilí bylo odpradáвна nástrojem, který rozhodoval o moci či bezmoci, ale mnohdy také o pravdě či nepravdě (např. středověké ordály). Technologický pokrok však zapříčinil absolutní obrat. Technologicky vyspělé nekonvenční zbraně jsou natolik silné, že jsou schopny vyhladit lidskou rasu jako takovou. Spojené státy americké v roce 1945 shodily na Japonsko dvě atomové bomby, které okamžitě či se zpožděním zabily více než dvě stě tisíc lidí; síla výbuchu byla vyčíslena přibližně jako výbuch necelých 0,04 megatun TNT (trinitrotoluen). O šestnáct let později v roce 1961 provedl Svaz sovětských socialistických republik jaderný test s bombou nazvanou Car-bomba, jejíž síla byla vyčíslena jako výbuch 50 megatun TNT. Car-bomba byla schopna vyhladit území o průměru 280 kilometrů, tedy celé menší státy, jako je například Belgie, Nizozemsko, Lotyšsko či Litva.

Vlivem těchto a řady dalších událostí získaly jaderné zbraně během druhé poloviny 20. století v mezinárodní politice a bezpečnosti specifické postavení. Snaha států získat, případně použít jadernou zbraň je mezinárodním společenstvím vnímána jako mimořádná událost, jíž je třeba věnovat zvýšenou pozornost. Protože reakce na takovou snahu jsou obecně velmi negativní, je otázkou, proč se státy snaží jadernou zbraň získat. Ve své práci se zaměřím na specifický případ Izraele. Důvodů, proč Izrael stojí za zkoumáním, je více. Ze všech států, které nejsou členy Dohody o nešíření jaderných zbraní (zkráceně anglicky

⁵ ARENTOVÁ, Hannah. *O násilí*. 1. vydání. Praha: Oikoymenth, 1995. s. 7

Non-Proliferation Treaty, dále jen NPT), je Izrael nejméně kontrolovaným státem a pozornost se v mezinárodním řádu kvůli jadernému zbrojení směřuje spíše na Severní Koreu a Írán (který NPT podepsal). Přitom rozsah Izraelského jaderného programu a arzenálu je rozhodně nezanedbatelný. V současnosti se nejčastěji odhaduje, že Izrael má mezi 75 - 200 jadernými hlavicemi⁶, přičemž nejvyšší odhady hovoří až o 400 jaderných hlavicích.⁷ Izrael je navíc kontroverzní stát, jehož existence je poznamenána vnitrostátními i mezinárodními konflikty, vyplývajícími z jeho polohy v blízkovýchodním regionu.

Problematiku jaderného zbrojení budu zkoumat v kontextu izraelské národní identity, která je velmi specifická a, dá se říci, unikátní. Jiří Martinů ve své stati o izraelském jaderném programu zmiňuje, že „*třetí možný motiv jaderného zbrojení se nezdá být v případě Izraele příliš hodnověrný zejména z důvodu utajení celého programu a také kvůli politice jaderné dvojznačnosti.*“⁸ Třetím motivem jaderného zbrojení má na mysli normativně-identitární dimenzi z analytického rámce Scotta Sagana, který rozebírám níže. Dále se však o důvodech neplatnosti svého tvrzení nerozepisuje, proto bych rád roli národní identity jako motivace izraelského jaderného programu prozkoumal a ověřil hypotézu, že **identita byla jedním z důležitých motivů izraelského jaderného zbrojení.**

⁶ NORRIS, Robert S.; ARKIN, William; KRISTENSEN, Hans M.; HANDLER, Joshua *Israeli nuclear forces*. Bulletin of the Atomic Scientists. September/October 2002, 58, s. 73-75. Dostupný také z WWW: <<http://bos.sagepub.com/content/58/5/73.full>>

⁷ BROWER, Kenneth S. *A Propensity for Conflict: Potential Scenarios and Outcomes of War in the Middle East*. Jane's Intelligence Review, February 1997, Special Report no. 14, 14-15.

⁸ MARTINŮ, J. Izrael. In ROJČÍK, O; VILÍMEK, P. *Proliferace jaderných zbraní: Problémoví aktéři*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 36.

1. TEORETICKÉ UKOTVENÍ PRÁCE

1.1. TEORIE PROLIFERACE

Na začátek je vhodné přesněji definovat pojem proliferace, tak jak jej chápou mezinárodní vztahy, jelikož doslovný překlad slova *proliferation* z angličtiny je šíření, což by mohlo evokovat pouze produkci a distribuci do dalších zemí. Proliferace však neznamena pouze šíření v tomto slova smyslu, ale zahrnuje v podstatě jakoukoliv manipulaci, například držení či vývoj, přičemž se tento pojem využívá především při spojení se zbraněmi hromadného ničení, což jsou obecně jaderné, chemické či biologické zbraně.⁹ Dá se však používat i pojem šíření. Takto budu k proliferaci přistupovat v této práci, přestože se u některých autorů definice mírně liší, jako například u docenta Mareše, který definuje proliferaci jako „*šíření zbraní hromadného ničení, případně produktů, které jsou využívány k jejich výrobě (včetně potřebného know-how), jakož i nosičů těchto zbraní.*“¹⁰

Přestože existuje několik propracovaných teorií jaderné proliferace, nedá se o žádné z nich říci, že by byla teorií stěžejní, se kterou by souhlasila většina uznávaných kapacit z oboru mezinárodních vztahů.

Velmi obecnou teorii nastínil Keneth Waltz, jeden z nejvýznamnějších teoretiků mezinárodních vztahů 20. století, ve svém článku *Šíření jaderných zbraní* (orig. *Spread of Nuclear Weapons*).¹¹ Ve své práci nastiňuje sedm obecných motivů, proč státy chtějí získat jaderný arzenál. Prvním důvodem je mezinárodní soupeření. Tento důvod demonstruje na SSSR, který na konci čtyřicátých let

⁹ ROJČÍK, Ondřej; VILÍMEK, Petr. *Proliferace jaderných zbraní : Problémoví aktéři*. 1. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2006. s. 119.

¹⁰ MAREŠ, Miroslav. *Aktéři proliferace zbraní hromadného ničení. Obrana a strategie*. 2005, 2, s. 7 - 19. Dostupný online: <<http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2005/2-2005/akteri-proliferace-zbrani-hromadneho-niceni.html>>.

¹¹ WALTZ, K. *The Spread of Nuclear Weapons: More May be Better*. (Dostupné online: <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/waltz1.htm>).

vyvinul jadernou a později i vodíkovou bombu. Druhým motivem, který se zdá být pravděpodobným pro Velkou Británii, je obava z toho, že spojenec státu nepomůže v případě napadení jinou jadernou velmocí. Na modelu Velké Británie představovaly onoho nespolehlivého spojence USA, u kterých existovala obava, že by v případě, kdyby SSSR napadl Velkou Británii, neudělaly nic, protože by se jich incident odehrávající se za oceánem v Evropě nijak blízce nedotýkal. Třetí důvod je zřejmý, v případě, že jadernou zbraň získá sok, je výhodné, v některých případech až nezbytné, získat ji taktéž. Což Waltz ukázal na případě Indie, která následovala Čínu. Zajímavé je, že Waltz předpověděl (článek napsal v roce 1981), že po Indii získá jadernou zbraň i Pákistán, který potvrdil vlastnictví jaderné zbraně až v roce 1987. Čtvrtým podnětem k zisku jaderné zbraně je strach před nepřátelským státem, který by v blízké budoucnosti mohl získat nekonvenční zbraně či by jinak mohl výrazně ohrozit bezpečnost státu. Za páté se některé státy rozhodnou získat jadernou zbraň jako ekonomicky levnější a efektivnější variantu v závodech ve zbrojení. Šestým motivem je útok na nepřátelský stát. Tento motiv však Waltz označuje za velmi málo pravděpodobný. Jako poslední důvod zmínil autor zvýšení mezinárodní prestiže. Dle autorova názoru jsou však motivy mnohem složitější než jen pouhopouhé mezinárodní uznání. Každý z motivů může být kombinovaný, jen ve velmi málo případech vede jeden jediný motiv k tak složitému rozhodnutí, jako je vývoj jaderného arzenálu.

Jednou z nejznámějších a velmi často citovaných teorií je analytický rámec Scotta Sagana, který popsal ve své stati Proč státy vyvíjejí jaderné zbraně? (*Why do states build nuclear weapons?*).¹² Rozdělil v něm motivace států do tří kategorií: bezpečnostní, vnitropolitická a normativní. Jak napovídá název, bezpečnostní kategorie zahrnuje motivaci vytvořit jaderné zbraně z důvodu národní bezpečnosti. Důvod může být jak preventivní, jako pasivní zastrašovací prostředek či demonstrace síly, tak odvetný, s cílem aktivního použití zbraně při napadení jiným státem. Druhá kategorie, vnitropolitická, bere ohled na postavení a jednání elitních politiků daného státu, kteří rozhodují o dalším směřování jaderného

¹² SAGAN, Scott. *Why do states build nuclear weapons?: Three Models in Search of a Bomb*. International Security. Zima 1996/1997, 21, 3, s. 54 - 86.

vývoje. Třetí kategorie, kterou nazývá jako normativní, zahrnuje jaderný symbolismus a národní identitu.

Jacques E. C. Hymans ve své knize *Psychologie jaderné proliferační: identita, emoce a zahraniční politika (The psychology of nuclear proliferation: Identity, emotions and foreign policy)*¹³ definuje čtyři ideální typy koncepcí národních identit na základě horizontální a vertikální dimenze. V každé dimenzi definuje dva podtypy. V horizontální, kterou nazývá dimenze statusu, vymezuje, jak aktér porovnává vlastní národ s národem jiným: zdali je rovný (případně nadřazený) či podřazený. Ve vertikální, kterou označuje jako dimenzi vzájemnosti, definuje, jak jedinec pocítuje vztahy států: buď jako „my a oni“ nebo „my proti nim“. V horizontální dimenzi jde především o to, jak aktér pocítuje svou národní identitu, jestli si myslí, že je jeho národ rovný jinému národu v obecném slova smyslu. Aktéra, který definuje svůj národ jako rovný (či nadřazený), označuje Hymans za nacionalistu, opačného aktéra označuje za podřízeného.¹⁴ Účelem vertikální dimenze je rozdělit aktéry na dva typy, které autor označuje jako sportovního ducha a opozičníka. Sportovní duch vnímá jiné státy jako aktéry, kteří existují, a nepovažuje je za hrozbu. Opozičník vnímá ostatní státy jako konkurenty, kteří mohou ohrozit bezpečnost státu, a proto s nimi neustále jedná jako s nepřitelem. Propojením těchto dvou dimenzí vzniknou čtyři typy: opoziční nacionalista, opoziční podřízený, nacionalista se „sportovním duchem“ a podřízený se „sportovním duchem“. Tyto čtyři typy přiřadí každému z aktérů jaderné proliferační a zkoumá, který typ je pro proliferační a který proti.

Jak zmiňuje Ondřej Rojčík, problémem Hymansova konceptu „*je zřetelné znásilnění pojmu národní identita*“¹⁵, která se řídí podle toho, kdo je právě v čele státu. Pět různých politických stran může mít pět různých národních identit.

¹³ HYMANS, Jacques E. C. *The psychology of nuclear proliferation : Identity, emotions and foreign policy*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 271 s.

¹⁴ Jacques E. C. Hymans používá pojmu Subaltern, který se dá přeložit jako podstatné jméno podřízený (např. pracovník).

¹⁵ ROJČÍK, Ondřej; VILÍMEK, Petr. *Proliferační jaderných zbraní: Problémoví aktéři*. 1. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2006. s. 21.

Takové jednání odpovídá spíše druhé kategorii Saganova proliferačního rámce - vnitropolitická kategorie.

Žádná proliferační teorie neshrnuje problém národní identity komplexně. Je to především z toho důvodu, že se drtivá většina států rozhodla vyvíjet jaderné zbraně za účelem obrany státu, jsou tedy motivovány bezpečnostními výzvami, proto nebylo nutné motiv identity rozvíjet. To lze bez pochyby tvrdit i o Izraeli, nicméně izraelská národní identita je natolik specifická, že její role v jaderné proliferaci státu stojí za bližší prozkoumání. K tomu je ovšem třeba přizpůsobit nastíněný teoretický rámec.

1.2. METODOLOGIE PRÁCE

Výše uvedené teorie proliferace se na identitu nespécializují, nebo o ní pojednávají problematickým způsobem. Proto jsem vytvořil rámec, ve kterém jsem využil poznatky výše uvedených autorů, a některé z činitelů jsem zařadil mezi faktory, které budu dále zkoumat. Identitární motiv budu v práci operacionalizovat jeho rozložením na několik specifických faktorů. Mezi tyto činitele řadím sebepojetí, mezinárodní status, nezávislost a konfliktnost.

Sebepojetí nebo sebevnímání je koncept Williama Longa a Suzette Grillotové¹⁶, který vysvětlují na příkladech Ukrajiny a Jihoafrické republiky. Pojednává o tom, jak přesvědčení o vlastním sebepojetí ovlivňuje politické rozhodování skrze vliv na formování preferencí státu a státní strategii v měnícím se mezinárodním prostředí.¹⁷ Jinými slovy, rozhodování aktérů domácí politiky je ovlivněno kauzálním přesvědčením a základními zájmy státu samého. Tyto preference pak reflektuje do strategie k jejich dosažení. Změna prostředí může ovlivnit preference a tudíž i celou strategii. Long a Grillotová poukazují na případ

¹⁶ LONG, William J.; GRILLOT, Suzette R. "Ideas, Beliefs and Nuclear Policies: The Cases of South Africa and Ukraine," *The Nonproliferation Review* 7, 1 (Spring 2000), s. 27.

¹⁷ ROJČÍK, Ondřej; VILÍMEK, Petr. op. cit. s. 21.

Ukrajiny, jejíž rozhodnutí dále nepokračovat v jaderném výzkumu bylo zásadně ovlivněno sebepojetím jakožto člena západní, liberální komunity států, která Ukrajinu přijme, pouze pokud se vzdá jaderných zbraní.¹⁸ *Sebepojetí* budu analyzovat pomocí rozboru chování, důležitých rozhodnutí a především vyjádření nejvyšších představitelů Izraele v rámci vývoje jaderných zbraní.

Faktor *mezinárodního statutu*, který ve své teorii nastínil Kenneth Waltz, vnímám jako důležitou součást identity státu. Každý stát má svůj status v mezinárodním řádu. V případě jaderné proliferační jde o projekci ambicí národní identity, která se projevuje mj. vyšší mezinárodní prestiží a tím pádem vyšším mezinárodním statusem. Mezinárodní prestiž se dá definovat jako obecné vnímání statutu Izraele jinými státy. Proto budu sledovat vyjádření států na adresu Izraele a porovnávat, jak se tato vyjádření měnila před a po zisku jaderné zbraně. V případě, že mezinárodní prestiž stoupla, dá se předpokládat, že mezinárodní statut hrál roli v jaderné proliferační.

Faktor *nezávislosti* státu sleduje snahu státu být soběstačný ve všech odvětvích lidské činnosti, která by mohla ohrozit stabilitu a bezpečnost státu. V rámci jaderného výzkumu jde o snahu být soběstačný především z pohledu bezpečnosti, ale i energetiky. Pojem jsem převzal od Leonarda Beatonna a Johna Maddoxe, kteří tvrdí, že národní identita chápe jaderné zbraně jako „... *konečnou garanci a vtělení nezávislosti*.“¹⁹ V rámci tohoto faktoru budu sledovat vývoj izraelských snah o nezávislost v odvětvích, která by mohla narušit bezpečnost státu, ať už se jedná o nerostné suroviny, energetiku či národní bezpečnost. Pomocí toho faktoru zjistím, nakolik se Izrael snaží být nezávislým.

Posledním faktorem je *konfliktnost*, která má poukázat na to, jak často se daný stát ocitá v (ozbrojeném) konfliktu. Faktor jsem převzal od Stephena Meyera, který jako velmi důležitý indikátor považuje konfliktní vztah s jinými zeměmi.

¹⁸ ROJČÍK, Ondřej; VILÍMEK, Petr. op. cit. s. 21.

¹⁹ BEATON, Leonard and MADDOX, John. *The Spread of Nuclear Weapons*. New York: Praeger, 1962, s. 192

Existují dva typy velmi konfliktních zemí. Prvním typem jsou ty, které označujeme za agresory²⁰, tedy ty, kteří zaútočí jako první ve válečném konfliktu. Tyto státy mají důvod proliferovat, jelikož jim jaderné zbraně poskytnou velkou výhodu v případných válkách, které vedou s určitým motivem: obvykle jím bývá zisk území či zničení nepřítele. Jinými slovy se jedná o výbojnou zemi, jejímž charakterovým rysem je agresivita a snaha získat nové území. Proliferují často z podstaty své identity. Druhým typem jsou státy, které jsou velmi konfliktní z toho důvodu, že jsou na ně vedeny neustále útoky, jsou tedy „oběťmi“, což je velmi pravděpodobně případ Izraele. Takovéto státy mají důvod proliferovat z důvodu bezpečnostního, jejich konfliktnost se tedy nedá považovat za výraz identity. Faktorem budu zkoumat srovnáním konfliktnosti států ve stejném regionu. Vybral jsem země, které jsou Izraeli geograficky nejbližší, tedy sousední země v regionu Blízkého východu, především protože jsou v této oblasti konflikty velmi exponované. Výstupy analýzy každého ze čtyř uvedených faktorů jsou odlišné, což vyplývá ze sledovaných ukazatelů. Na závěr analýzy proto po zhodnocení všech indikátorů v daném faktoru určím, zda je faktor platný či neplatný jako submotiv pro jadernou proliferaci. Následně procentuálně vyhodnotím, kolik submotivů je platných. V případě, že se bude jednat o nadpoloviční většinu, 51 % a více, dá se hypotéza práce považovat za platnou.

²⁰ Někdy se anglické literatuře takové státy označují za tzv. „pariah states“, což se překládá jako párijské státy.

2. VÝVOJ MEZINÁRODNĚ-SMLUVNÍCH ZÁVAZKŮ O NEŠÍŘENÍ JADERNÝCH ZBRANÍ

Jaderné zbraně jsou nejničivějším nástrojem, který člověk stvořil a který je schopný zničit celou lidskou populaci. Naštěstí si to velké množství významných politických představitelů uvědomuje, takže byly ve druhé polovině 20. století podniknuty kroky ke kontrole a regulaci jaderného zbrojení. Většinou se jednalo o mezinárodně-smluvní závazky. Prvním z nich byla v roce 1963 Smlouva o částečném zákazu jaderných zkoušek PTBT (*Partial Test Ban Treaty*), která omezila jaderné zkoušky v atmosféře, ve vesmíru a pod vodou. V roce 1968 byla podepsána zřejmě nejvýznamnější dohoda o Nešíření jaderných zbraní NPT (*Non-Proliferation Treaty*). Následovaly dohody o omezení velikosti podzemních jaderných testů TTBT (*Threshold Test Ban Treaty*) v roce 1974 a jaderných explozí pro mírové účely PNET (*Peaceful Nuclear Explosion Treaty*) v roce 1976.

V roce 1972 byla podepsána bilaterální smlouva mezi SSSR a USA nazvaná SALT I (*Strategic Arms Limitation Talks I*), jejímž cílem bylo omezení počtu nosičů strategických jaderných zbraní tak, aby došlo k paritě mezi oběma partnery, a zároveň byla podepsána smlouva ABM (*Anti-Ballistic Missile Treaty*) o omezení budování systému protiraketové obrany. Krátce po podpisu smluv se rozběhla jednání o nové smlouvě SALT II, která měla za úkol zredukovat počet strategických jaderných arzenálů a stanovit skutečnou paritu v jaderných zbraních. Jednání se však protáhla až do roku 1979, především kvůli neshodám v kontrolních mechanismech. Smlouva byla oběma stranami podepsána, avšak ve skutečnosti nikdy nevstoupila v platnost, protože nebyla ratifikována americkým Senátem. Důvodem byla sovětská invaze do Afghánistánu v prosinci 1979. Přesto obě země smlouvu dodržovaly.²¹

V roce 1991, těsně před rozpadem SSSR, došlo k podpisu Smlouvy o snížení

²¹ BŘÍŽA, Vlastislav. *Kontrola, regulace a úprava jaderného zbrojení*. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2010. s. 32.

počtu strategických jaderných zbraní START I (*Strategic Arms Reduction Talks I*). Společně s ní byla sjednána i Smlouva o likvidaci raket středního a kratšího doletu. Tyto dvě smlouvy byly vůbec prvními dvěma komplexními odzbrojovacími dohodami v historii jaderných zbraní. Čtyři roky poté, v roce 1995, došlo k důležité multilaterální dohodě, kdy se původní Dohoda o nešíření jaderných zbraní NPT prodloužila na neurčito. V roce 1996 započala jednání o Dohodě o kompletním zákazu jaderných zkoušek CTBT (*Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty*). Na přelomu tisíciletí však nastalo velké množství problémů. Rusko neratifikovalo novou Smlouvu o snížení počtu strategických jaderných zbraní START II a USA neratifikovaly Dohodu o kompletním zákazu jaderných zkoušek CTBT. Také byly odhaleny pokusy o porušování smlouvy NPT ze strany Iráku a Libye. Na konci devadesátých let došlo k nové vlně jaderné proliferace, kdy jaderné testy provedly Indie a Pákistán, ke kterým se v roce 2008 přidala i Severní Korea. Zlom nastal 11. září 2001 po teroristických útocích na Světové obchodní centrum v New Yorku a Ministerstvo obrany ve Washingtonu. USA se rozhodly odstoupit od smlouvy ABM a vyhlásily „válku terorismu“. Díky tomu se na počátku tisíciletí znovu podepsala nová smlouva SORT (*Strategic Offensive Reductions Treaty*), která byla v roce 2011 nahrazena aktuální Smlouvou o snížení počtu strategických jaderných zbraní START III (někdy také označováno jako New START), která byla podepsána 8. dubna v Praze.

Jak jsem zmínil výše, nejvýznamnější dohodou je Dohoda o nešíření jaderných zbraní NPT. Shodly se na ní a dodržují ji všechny relevantní země²² kromě čtyř, které smlouvy buď nikdy nepodepsaly, jako Indie, Pákistán a Izrael, nebo ji vypověděly, což je případ Severní Koreje. Izrael je však jediná země, u které se vlastnictví jaderných zbraní *pouze všeobecně předpokládá*, protože nikdy veřejně nepotvrdila jejich vlastnictví a praktikuje tzv. politiku záměrné nejednoznačnosti (*policy of deliberate ambiguity*). V květnu 2010 Izrael opětovně

²² Kompletní seznam signatářů Dohody NPT je na stránkách Organizace spojených národů - [http://disarmament.un.org/TreatyStatus.nsf/NPT%20\(in%20alphabetical%20order\)?OpenView](http://disarmament.un.org/TreatyStatus.nsf/NPT%20(in%20alphabetical%20order)?OpenView)

odmítnul podepsat NPT, protože by to bylo proti jeho národním zájmům.²³

²³ *Israel rejects Middle East nuclear talks plan*. BBC News : Middle East [online]. 2010-5-29, č.0, [cit. 2011-11-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.bbc.co.uk/news/10191339>>.

3. HISTORIE JADERNÉHO PROGRAMU IZRAELE

3.1. IZRAEL NA POČÁTKU CESTY K JADERNÉ ZBRANI

„Myšlenka, že by Izrael měl vyvíjet a získat jadernou zbraň, je stará jako stát samotný“²⁴, napsal v knize *Izrael a Bomba* Avner Cohen. Izraelci chtěli a přemýšleli o jaderné zbrani již od ustavení svého „nového“ státu Izrael, které proběhlo 14. května v roce 1948 rozhodnutím Organizace spojených národů na protektorátním území Velké Británie. Avner Cohen ve své knize zmiňuje, že za vývojem jaderné zbraně v Izraeli stály především tři velké osobnosti izraelského státu: David Ben Gurion²⁵, ministerský předseda izraelské vlády v letech 1948 - 1953 a 1955 - 1963; Ernst David Bergmann²⁶, významný izraelský jaderný fyzik a vědecký poradce Ben Guriona, který bývá označován za „otce izraelské bomby“²⁷; a Šimon Peres²⁸, který v době počátků izraelského jaderného programu zastával významné pozice v izraelských obranných silách a později přesídlil na ministerstvo obrany, kde působil jako náměstek a později ministr obrany. Každý z těchto tří mužů má velké zásluhy na tom, že Izrael je jadernou velmocí.

Rozhodnutí o vývoji jaderné zbraně padlo na konci čtyřicátých let, ještě v průběhu války za nezávislost. O izraelském odhodlání svědčí i prohlášení Davida

²⁴ COHEN, Avner. *Israel and the Bomb*. 1. vydání. New York : Columbia University Press, 1988. s. 9

²⁵ David Ben Gurion (1886 - 1973) je jedním z nejvýznamnějších novodobých Izraelců. Významově se dá přirovnat k Tomáši G. Masarykovi či prvnímu americkému prezidentu Georgi Washingtonovi. Velkou měrou se zasloužil o založení Izraelského státu a je po něm pojmenováno velké množství důležitých míst, např. největší letiště v Izraeli - Ben Gurionovo mezinárodní letiště v Tel Avivu nebo významná Ben Gurionova univerzita v Negevu. Jeho význam dokumentuje i zařazení časopisem Time do 100 nejvlivnějších lidí dvacátého století.

²⁶ Ernst David Bergmann (1903 - 1975) byl velmi významný jaderný chemik. Velmi významným dílem se podílel na založení Izraelské komise pro atomovou energii (Israel Atomic Energy Commission - IAEC) a byl vedoucím pracovníkem vědeckého oddělení Izraelských obranných sil.

²⁷ MOWLA, Khondakar Golam. *The Judgment Against Imperialism, Fascism and Racism Against Caliphate and Islam*. Volume 1. Bloomington : AuthorHouse, 2008. s. 140

²⁸ Šimon Peres (1923) je současným prezidentem Izraele, úřadující od roku 2007. Předtím v letech 1977, 1984 - 1986 a 1995 - 1996 zastával úřad předsedy vlády. Od počátku své kariéry působil na vrchním velitelství v Haganě a posléze i v Izraelských obranných silách.

Ben Guriona: „Co udělali Einstein, Oppenheimer a Teller²⁹ pro USA, můžou udělat izraelští vědci pro vlastní lid.“³⁰ Prvním krokem, který Izrael musel udělat, byl geologický průzkum v oblasti pouště Negev pro zajištění vlastních nerostných surovin nutných pro vývoj jaderných zbraní. Geologický průzkum byl prováděn mezi léty 1949 až 1951. Na poušti bylo objeveno malé množství uranu ve fosfátových ložiscích, což znamenalo, že Izrael nemohl svůj projekt rozjet naplno. Izraeli se však povedlo získat zdroje jiným způsobem, zřejmě napojením izraelských tajných jednotek na jaderný průmysl v USA.³¹ V roce 1952 byla založena Komise pro atomovou energii, v jejímž čele stanul Ernst David Bergmann. Úkol komise byl jasný, vymyslet komplexní jaderný program, který měl pokrývat i široký jaderný arzenál. Díky prvotním výzkumům se povedlo Izraelcům objevit, jak získat uran z fosfátových ložisek a jak zefektivnit způsob produkce těžké vody. Bergmann velmi rychle pochopil, že bude výhodnější získat technologického spojence, a tak nabídnul tyto patenty Francii, která je nakonec koupila. Byl to velmi důležitý krok, který zahájil izraelsko-francouzskou spolupráci na poli jaderného výzkumu. Vrcholem této spolupráce bylo nové jaderné výzkumné centrum Dimona, jehož stavba započala v roce 1958. Celý komplex vznikl pod maximálním utajením, proto není známo přesné datum jeho dokončení, nicméně se odhaduje kolem roku 1963.

3.2. DIMONA, NUKLEÁRNÍ VÝZKUMNÉ CENTRUM

Jaderný komplex Dimona vzniknul na jihu Izraele v Negevské poušti. Jelikož byl projekt pod nejvyšším možným utajením, pro veřejnost bylo centrum označeno za textilní továrnu a kolem něj byla vytvořena desetikilometrová bezletová zóna. Dle aktuálních informací jsou v komplexu dva jaderné reaktory. První z nich, označovaný za hlavní, o výkonu 24 MW, byl vybudován ve spolupráci s Francií a

²⁹ Všichni tři jmenovaní měli židovské kořeny.

³⁰ GOLDBERG, Jeffrey. *The Point of No Return*. The Atlantic. September 2010. Dostupný online: <<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2010/09/the-point-of-no-return/8186/>>.

³¹ THOMAS, Gordon. *Meč Gedeonův: z tajných archivů izraelské špionážní centrály Mosad*. Praha : Práh, 2000. s. 100

jeho existenci byl Ben Gurion nucen přiznat v roce 1960 pod nátlakem USA a jejich špionážní sítě. Druhý, menší reaktor o výkonu pouze 5 MW, byl vyvinut ve spolupráci s USA jako experimentální.³² USA i nadále vyvíjely tlak na Izrael, aby zpřístupnil Dimonu mezinárodní kontrole, s čímž nakonec Izrael souhlasil, avšak pouze v případě, že se bude jednat pouze o kontrolu ze strany USA. Izrael celé centrum kompletně zamaskoval, tak aby vypadalo jako experimentální jaderné středisko. Inspektoři například vůbec netušili, že existují podzemní patra. Kontroly probíhaly přibližně jednou ročně, a tak se Izraeli zcela nepozorovaně povedlo dokončit funkční reaktor v roce 1964.³³

3.3. PRVNÍ NUKLEÁRNÍ TESTY A VÝVOJ POLITIKY JADERNÉ DVOJZNAČNOSTI

Izrael díky spolupráci s Francií a zisku dat z amerických jaderných testů³⁴ pokračoval ve vývoji velmi rychle a 2. listopadu 1966 provedl první jaderný implozivní test.³⁵ Ten se však, mimo jiné ve spojitosti s Šestidenní válkou v roce 1967, stal příčinou konce pomoci ze strany Francie, která se začala izraelského jaderného programu obávat a uvalila na Izrael, podobně jako další země, zbrojní embargo. Izrael se tak po Šestidenní válce dostal do naprosté izolace, ale již při Jomkipurské válce v roce 1973 měl připraveno nejméně 13 dvacetikilotunových jaderných bomb, které mohly být nesený balistickou raketou Jericho-I nebo použity jako dělostřelecké granáty. V následujících letech se povedlo izraelským vědcům významně urychlit vývoj, když objevili dosud nejefektivnější způsob obohacování uranu a začali používat magnetickou separaci izotopů. Podle některých dohadů stál Izrael společně s Jihoafrickou republikou za tajným

³² PITSCHMANN, Vladimír. *Jaderné zbraně-nejvyšší forma zabíjení*. Praha : Naše vojsko, 2005. s. 222

³³ BANVILLE, Lee. *Tracking Nuclear Proliferation : Israel*. The Online Newshour. 2005, 0, s. 0.
Dostupný online:

<http://www.pbs.org/newshour/indepth_coverage/military/proliferation/countries/israel.html>.

³⁴ CIRINCIONE, Joseph; WOLFSTAHL, Jon B.; RAJKUMAR, Miriam. *Deadly Arsenals. Tracking Weapons of Mass Destruction*. Washington : Carnegie Endowment, 2002. s. 264

³⁵ PITSCHMANN, Vladimír. op. cit. s. 223

jaderným testem, který byl proveden v jižní části Atlantického oceánu, označovaným jako Incident VELA.^{36 37}

Během sedmdesátých a osmdesátých let izraelsí vědci zefektivnili vývoj a jejich výzkum přinesl novou technologii termonukleární fúze a možnost vyrobit neutronové bomby. V roce 1986 však zasáhla Izrael mediální bomba, když bývalý zaměstnanec dimonského jaderného centra Mordechaie Vanunu 5. října prozradil londýnskému deníku *London Sunday Times* informace o izraelském jaderném programu a zveřejnil i několik fotek z Dimony.³⁸ Odhalil vysoce utajované informace jak o detailech samotného výzkumu, tak o množství jaderného arzenálu. Dle jeho svědectví měl Izrael v době jeho odchodu až 200 jaderných náloží a každý rok byl schopen vyrobit dvanáct bomb. Vanunu byl v Izraeli prohlášen za vlastizrádce a byl unesen Mossadem zpět do vlasti, kde byl odsouzen k 18 letům vězení. I přesto se však izraelská vláda odmítla oficiálně přiznat k vlastnictví jaderných zbraní a i nadále ctí doktrínu jaderné dvojznačnosti, která zahluje jaderný výzkum v Izraeli dodnes.

Vývoj politiky jaderné dvojznačnosti měl v Izraeli tři fáze. V první fázi, mezi léty 1956 až 1964, šlo především o udržení celého projektu v tichosti a jeho rychlé dokončení. Izraelské špičky se obávaly, že v případě prozrazení celého projektu by se vývoj významně pozdržel, jak z hlediska vnitrostátního, tak z hlediska mezinárodního.³⁹ Druhá fáze vývoje započala při odchodu Davida Ben Guriona z pozice ministerského předsedy. Jeho nástupcem se stal Levi Eshkol. Eshkol nebyl zarytým zastáncem jaderných zbraní a nechtěl se na ně spoléhat. Antijaderná

³⁶ Weiss, Leonard. *The 1979 South Atlantic Flash: The Case for an Israeli Nuclear Test*. Stanford University. 2011, s. 12. Dostupný také z WWW: <http://www.npolicy.org/article_file/The_1979_South_Atlantic_Flash_The_Case_for_an_Israeli_Nuclear_Test.pdf>

³⁷ RHODES, Richard. *The twilight of the bombs: recent challenges, new dangers, and the prospects for a world without nuclear weapons*. 1st Vintage Books ed. New York: Vintage Books, 2011, s. 164

³⁸ *Vanunu: Israel's nuclear telltale*. BBC NEWS : Middle East [online]. 2004-5-20. č.0, [cit. 2012-04-10]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3640613.stm>

³⁹ COHEN, Avner; FRANKEL, Benjamin. Israel's nuclear ambiguity. *Bulletin of the atomic scientists*. 1987, roč. 43, č. 2, s. 17.

opozice získala silného spojence. Nový premiér však jaderný vývoj nezastavil a nechal jej pokračovat v tichosti. K jeho přesvědčení pokračovat v politice jaderné dvojznačnosti přispěl i tlak amerických prezidentů Kennedyho a Johnsona, kteří trvali v průběhu šedesátých let na inspekcích do jaderného výzkumného centra Dimona. V tomto případě sloužila tato politika jako nástroj k otupění napětí mezi USA a Izraelem.⁴⁰ Jako třetí fáze je považována fáze od Šestidenní války do současnosti. Právě po Šestidenní válce si Izraelci uvědomili, že politika jaderné dvojznačnosti není obyčejná kamufláž pro jaderný vývoj, ale především vynikající strategický prostředek.⁴¹

3.4. SOUČASNÝ STAV IZRAELSKÉHO JADERNÉHO ARZENÁLU

Izrael disponuje dle dostupných informací všemi třemi součástmi jaderné triády, tedy schopností zaútočit jadernými zbraněmi ze země, vzduchu či vody.⁴² Prvním typem jsou zbraně odpalované ze země. Izrael disponuje raketami krátkého doletu (do 500 km) Jericho-I a raketami středního doletu (do 1500km) Jericho-II. Dále může Izrael přestavět svůj trojstupňový kosmický nosič Šavit na interkontinentální balistickou střelu s doletem až 7 800 km.⁴³ Druhou součástí izraelských jaderných schopností jsou jaderné bombardéry. Aktuálně Izrael využívá především letouny F-15, F-16 a F-4E-2000 Phantom,⁴⁴ které získal od USA po neúspěšném izraelsko-francouzském vývoji vlastního letounu Mirage. Posledním typem jsou zbraně schopné zaútočit z vody, kterými jsou jaderné ponorky typu Dolphin, získané nákupem z Německa. V aktuálním arzenálu se nachází tři (Dolphin, Leviathan a Tekuma) a jsou nejdůležitější součástí izraelského námořnictva.⁴⁵ Aktuálně se

⁴⁰ COHEN, Avner; FRANKEL, Benjamin. op. cit. s. 17.

⁴¹ COHEN, Avner; FRANKEL, Benjamin. op. cit. s. 18.

⁴² VLČEK, Tomáš. Izraelské jaderné odstrašování [online]. *E-polis.cz*, 22. duben 2009. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/372-izraelske-jaderne-odstrasovani.html>>.

⁴³ Global Security. [online]. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/wmd/world/israel/>

⁴⁴ PITSCHMANN, Vladimír. op. cit. s. 225

mluví o nákupu čtvrté ponorky.⁴⁶

Izrael za účelem obrany státu vynakládá ročně přibližně 7,3 % HDP, což ho řadí na šestou pozici na světě.⁴⁷ Izraelské obranné síly úzce spolupracují jak s rozvědkou, která je známá pod jménem Mosad, tak s kontrarozvědkou známou pod jménem Šin Bet. Pokud započítáme jaderný potenciál Izraelských obranných sil, vyjde nám z toho jedna z nejbojeschopnějších armád na světě.

⁴⁵ Naval Technology. [online]. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.naval-technology.com/projects/dolphin/>

⁴⁶ Another Rumor of War? Germany to Sell Israel Another Dolphin Sub. 1-12-2011, Arutz Sheva 7. Dostupné online: <<http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/150275#.TvH8LjiE6xI>>

⁴⁷ CIA: The World Factbook. [online]. [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/is.html>

4. ANALÝZA NÁRODNÍ IDENTITY JAKO MOTIVU JADERNÉHO ZBROJENÍ

4.1. SEBEPOJETÍ / SEBEVNÍMÁNÍ

Samuel Huntington ve své knize *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*⁴⁸ implicitně zařadil Izrael mezi tzv. osamělé státy, které nejsou zařazeny k žádné z velkých civilizačních kultur, ale mají svou vlastní. U Izraele se však zmiňuje, že je velmi podobná západní (euroamerické) civilizaci. Do západní civilizace se však Izrael nezahrnuje, a to především ze dvou důvodů. Civilizace jsou rozděleny především regionálně a nábožensky a Izrael je jak regionálně, tak nábožensky od zbytku západní civilizace odříznut. Přestože má Izrael blízko k západní civilizaci, je specifický tím, že vznikl na základě náboženství. Právě judaismus je dalším velmi silným prvkem izraelské národní identity. Z těchto důvodů se dá sebevnímání Izraele definovat jako unikátní kultura založená na judaismu s prvky západní civilizace.

Pojem sebepojetí je v případě Izraele nutno zkoumat již od prvních počátků sionismu, tedy období, kdy si Židé začali znovu uvědomovat svou sounáležitost se svou původní domovinou, územím dnešního Izraele. Téměř století dlouhý boj o návrat do země zaslíbené si vyžádal velké oběti, které je nutné vnímat v kontextu toho, že Židé získali část své vlastní identity zpět. Dá se říci, že součástí izraelské identity je právě území mezi řekou Jordán a Středozemním mořem, které jim dle legendy přislíbil jejich Bůh: „*V ten den uzavřel Hospodin s Abrahamem smlouvu: ,Tvému potomstvu dávám tuto zemi od řeky Egyptské až k řece veliké, řece Eufratu, zemi Kénijců, Kenazejců a Kadmónců, Chetejců, Perizejců a Refájců, Emorejců, Kenaanců, Girgašejců a Jebúsejců.*“⁴⁹ V knize Marka Čejky můžeme k tomuto tématu nalézt prohlášení Davida Ben Guriona: „*Musíme vyhnat Araby a zaujmout jejich*

⁴⁸ HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 2001, 447 s.

⁴⁹ První kniha Mojžíšova: Genesis 15:18-21

*místo... a pokud budeme muset použít sílu - tak ne proto, abychom oloupili Araby o Negev a Zajordánsko, ale abychom ochránili své vlastní právo usadit se na těchto místech. Arabům, kteří žijí na izraelské půdě, nezbyvá nic jiného než uprchnout.*⁵⁰ Z prohlášení je evidentní, že si Židé nárokují půdu, ze které byli před dvěma tisíci lety vyhnáni.

Součástí každého státu je snaha o bezpečnost obyvatelstva a ochrana území jako takového. V izraelském případě tomu samozřejmě není jinak, právě Izrael, víc než kdo jiný, si ale uvědomuje sounáležitost se svým územím. Z této perspektivy se zdá jako více než jasný národní zájem především ochrana území získaného v roce 1948, ale i zisk původního izraelského území.⁵¹ Tuto hypotézu potvrzuje především první izraelsko-arabská válka, po které Izraeli připadlo větší území, než které mu bylo přiděleno Valným shromážděním OSN.⁵²

Vzhledem k tomu, že Izrael byl v prvních měsících své existence pod neustálým tlakem, jak diplomatickým, tak vojenským, jeví se rozhodnutí o započetí snah o vývoj jaderných zbraní jako opodstatněné. Toto rozhodnutí záviselo především, jak jsem se zmínil výše, na ministerském předsedovi Davidu Ben Gurionovi. Na přelomu čtyřicátých a padesátých let byl Izrael novým státem, který byl vytvořen po jednom z nejděsivějších okamžiků židovské historie. Izraelský stát byl vytvořen na základě rozhodnutí Valného shromáždění OSN č. 181 z 29. listopadu 1947⁵³, které rozdělilo britský mandát Palestina na arabskou a izraelskou část. O několik měsíců později, 14. května 1948, odešli poslední britští představitelé a v tentýž den vyhlásil David Ben Gurion samostatný izraelský stát.⁵⁴

⁵⁰ ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005, s. 74

⁵¹ Původním izraelským územím je myšlena Svatá země vymezená v knihách Genesis 15:18-21, Numeri 34:1-15 a Ezechiel 47:13-20. Dá se říci, že vymezené území bylo velmi podobné britskému mandátu Palestina v letech 1919 - 1922.

⁵² PLECHANOVÁ, Běla; FIDLER, Jiří. op. cit. s. 198

⁵³ Rezoluce č. 181 Valného shromáždění OSN, 2. zasedání. Future government of Palestine. 29. listopadu 1947. Dostupné online: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/038/88/IMG/NR003888.pdf?OpenElement>>

⁵⁴ BLACK, Ian; MORRIS, Benny. *Mossad: izraelské tajné války : dějiny izraelské tajné služby*. Vyd. 3., V

Ještě týž den na Izrael zaútočilo 5 arabských států - Egypt, Irák, Zajordánsko, Sýrie a Libanon, které s rozhodnutím OSN nesouhlasili.⁵⁵

V roce 1963, jedenáct dní po své rezignaci, napsal Ben Gurion prohlášení, adresované RAFAEL Armament Development Authority⁵⁶: „*Neznám žádný jiný **národ**, jehož sousedé by veřejně deklarovali přání zničit ho a nejen deklarovali, ale také se na to připravovali všemi možnými prostředky. Nesmíme podléhat iluzi, že to, co je každý den deklarováno v Káhiře, Damašku či Iráku, jsou pouhá slova. Jsou to myšlenky, které vedou arabské lídry... Naše počty jsou malé a nemáme šanci se rovnat s Amerikou a jejími 180 miliony obyvatel, nebo s kterýmkoliv arabským sousedním státem. Je tady však jedna věc, ve které nejsme horší než jiní lidé světa - je to **židovský mozek**. Základem vědy, je dle mého názoru, právě mozek. Židovský mozek nikdy nezklamal. Židovská věda nikdy nezklamala... Jsem si jistý, nejen proto, co jsem dnes slyšel, že naše věda nám poskytla zbraně, které nám pomohou zastrašit nepřátele před rozpoutáním války proti nám. Jsem si jistý, že nám naše věda poskytla zbraně, které zajistí mír a zastraší nepřátele.*“⁵⁷ Z celého prohlášení číší především motiv bezpečnosti, ale současně se dá říci, že Ben Gurion vyzdvihuje židovství - židovské lidi, které považuje za vysoce inteligentní a přes malý počet obyvatel vědecky konkurenceschopné. Z prohlášení vyplývá jako primární motiv bezpečnost státu a národa, ale sekundárním motivem je, dle prohlášení, identita. Bez židovské identity nebo, chcete-li, bez židovského mozku, který Ben Gurion vyzdvihnul, by se zřejmě k takovému kroku izraelské špičky, v čele s Ben Gurionem, nerozhodly.

Odrazem sebepojetí je výkon politiky jaderné dvojznačnosti. Již na počátku šedesátých let prohásil Šimon Peres: „*(Izrael) rozhodně nebude prvním státem*

Jotě 2. Brno: Jota, 2006, 625 s. Nové obzory (Jota).

⁵⁵ PLECHANOVÁ, Běla; FIDLER, Jiří. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů, 1941-1995*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1997, s. 198.

⁵⁶ Státní zbrojařská společnost, která se významným způsobem podílí na vývoji jaderných zbraní.

⁵⁷ COHEN, Avner. *Israel and the Bomb*. 1. vydání. New York : Columbia University Press, 1988. s. 13

(blízkovýchodního) regionu, který by představil jadernou zbraň.⁵⁸ Pokud vezmeme v úvahu Peresovu vysokou pozici na ministerstvu obrany a v Izraelských obranných silách, musel vědět o výstavbě jaderného centra v Dimoně. Toto prohlášení, podobně jako politika jaderné dvojznačnosti, je odrazem chování, pro které má moderní hebrejščina výraz *chucpe*. Leo Rosten charakterizoval výraz *chucpe* jako „zlost, otrlost, cynismus, nepochopitelnou kuráž, dovolenost spojenou s arogancí, prostě něco, co žádné slovo v žádném jazyku nemůže plně vyjádřit.“⁵⁹ Pro Izraelce je však *chucpe* naprosto samozřejmý způsob chování, který jim pomáhá být úspěšným.

Výše předložené argumenty mě utvrzují v tom, že submotiv *sebepojetí* je *platným*. Nedá se však říci, že by identita byla dominantním faktorem. Ze všech předložených faktů vyplývá, že hlavním motivem byla bezpečnost, nicméně *sebepojetí* bylo důležitou součástí rozhodování o jaderné proliferaci.

4.2. MEZINÁRODNÍ STATUS

Jelikož se nedá přesně říci, kdy se který stát dozvěděl o izraelském vlastnictví jaderných zbraní, je poměrně složité rozlišit chování politických elit před a po získání jaderné zbraně. Proto jsem se rozhodl sledovat celkový vývoj mezinárodního statusu a zjistit důvod případného pozitivního či negativního výkyvu mezinárodní prestiže. Obecně se však dá předpokládat zisk jaderné zbraně kvůli rezoluci č. 99 Valného shromáždění OSN z roku 1979⁶⁰, které mj. nabádá ostatní státy k zastavení spolupráce s Izraelem a stát Izrael vyzývá k vpuštění komisařů z Mezinárodní agentury pro atomovou energii do jaderných zařízení na území Izraele. Proto se dá očekávat, že mezi lety 1967 a 1979 budou vyjádření a kroky zaměřené na Izrael ovlivněné izraelským vývojem jaderných zbraní.

⁵⁸ COHEN, Avner; FRANKEL, Benjamin. Israel's nuclear ambiguity. *Bulletin of the atomic scientists*. 1987. roč. 43. č. 2.

⁵⁹ ROSTEN, Leo. *Jidiš pro radost*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998, s. 7

⁶⁰ Rezoluce č. 34/89 Valného shromáždění OSN, 34. zasedání. Israeli nuclear armament. 11. prosince 1979. Dostupné online: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/377/16/IMG/NR037716.pdf?OpenElement>>

Důležitou událostí v rámci mezinárodního statusu je vůbec uznání státu jinými státy. Prvním státem, který uznal Izrael tzv. *de iure*, tedy oficiálně, byl Sovětský svaz, a to tři dny po izraelském vyhlášení samostatnosti, dne 17. května 1948. Následující den se přidaly další státy východního bloku: Československo, Polsko či Maďarsko a mnohé další. OSN přijala Izrael mezi své členy až v květnu 1949, když přijala rezoluci č. 273, ve které mimo jiné prohlásila, že „Izrael je mírumilovný stát, který akceptuje povinnost vyplývající z Charty a je schopen a ochoten snést tyto povinnosti. Valné shromáždění OSN rozhodlo přijmout Izrael jako člena OSN.“⁶¹ Takto postupně uznalo Izrael velké množství států, mezi které se ale nezařadily arabské a africké země s muslimskou většinou. V ostatních zemích světa na všech kontinentech se podařilo Izraeli získat oficiální uznání. Zlom však nastal v roce 1967, resp. 1973, kvůli Šestidenní válce a posléze Jomkipurské válce, po které byl Izrael označen za agresora nemuslimskými asijskými a africkými státy, které v průběhu roku postupně zrušily oficiální uznání státu. Celkem se jednalo o 27 států, nicméně, jak jsem již zmínil, důvodem nebyl vývoj jaderných zbraní, ale označení za agresora při Šestidenní válce v červnu 1967 a při Jomkipurské válce v říjnu 1973. V průběhu dalších let, především na konci 80. a celých 90. let, Izrael těchto uznání opět dosáhnul ve většině zemí, u některých se to dodnes nepovedlo. Co se týče prohlášení států či mezinárodních organizací, týkajících se jaderného zbrojení Izraele, šlo vždy o postoj, který daný aktér zaujal k Izraeli jako k jadernému státu.

Z výše uvedených důvodů a především z důvodu využívání politiky záměrné nejednoznačnosti se dá říci, že mezinárodní prestiž nebyla důvodem jaderné proliferace - kdyby důvodem byla, dá se očekávat oficiální prohlášení, tak aby o jaderných zbraních každý věděl. Z těchto důvodů se mezinárodní status řadí mezi neplatné submotivy jaderného zbrojení Izraele.

⁶¹ Rezoluce č. 273 Valného shromáždění OSN, 3. zasedání. Admission of Israel to membership in the United Nations. 11. května 1949. Dostupné online: <<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/83E8C29DB812A4E9852560E50067A5AC>>

4.3. NEZÁVISLOST

Jelikož je Izrael relativně mladým státem a před rozhodnutím jaderně proliferovat byl natolik mladým, že nebyly plně rozvinuty všechny aspekty lidské činnosti, je nutné sledovat tento faktor v průběhu celé existence Izraele až dodnes. Tento faktor má odpovědět na otázku, zda se Izrael snaží být soběstačným státem, ať už ekonomicky, energeticky, potravinově či vojensky, přičemž je potřeba vzít v úvahu vývoj těchto snah v průběhu celé druhé poloviny dvacátého století a počátku století jednadvacátého.

Od založení státu měl Izrael problémy se soběstačností a v podstatě byl závislý na podpoře USA, které mezi léty 1949 až 1965 každý rok přispívaly především na ekonomický a potravinový rozvoj průměrně 63 milionů dolarů. Nedalo se očekávat, že by takto USA pomáhaly Izraeli věčně, a proto se Izrael rozhodl v roce 1953 vystavět obrovské vodní dílo, tzv. izraelský národní rozvaděč vody⁶², které bylo dokončeno v roce 1964. Právě díky výstavbě Národního rozvaděče vody se Izrael postavil na vlastní nohy a aktuálně je potravinově soběstačný přibližně z 85 % - což znamená, že 85 % potravin, které Izrael spotřebuje, je produkováno přímo v Izraeli, zbylých 15 % představuje import ze zahraničí, především z USA a Ruska.⁶³

Přestože Izrael významně pokročil v otázce potravinové soběstačnosti, nedá se to říci o dalších odvětvích, která jsou stále závislá na asistenci USA. Ty do Izraele vložily od jeho vzniku více než 90 miliard dolarů,⁶⁴ z toho přibližně 75 miliard dolarů bylo schváleno jako grant, tedy bez nároku na vrácení, zbývajících 15

⁶² KANTOR, Schmuël. The national water carrier. University of Haifa. Dostupné online: <http://research.haifa.ac.il/~eshkol/kantorb.html>

⁶³ Foreign Trade Statistics Monthly. Israel central bureau of statistics. Dostupné online: http://www1.cbs.gov.il/reader/fr_trade/fr_find_e_v1_new.htm?CYear=2011&CMonth=10&FindWordYar=food

⁶⁴ MARK, Clyde R. Israel: U.S. Foreign Assistance. Congressional Research Service Reports. 2005. http://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metacrs6232/m1/1/high_res_d/IB85066_2005Mar07.pdf

miliard dolarů bylo Izraeli poskytnuto jako půjčka. Izrael je na těchto půjčkách a dotacích závislý. USA nejsou pro Izrael pouze jakousi bankou, kterou využívá pro dotace a půjčky, ale také největším obchodním partnerem, když v roce 2010 putovalo 28 % veškerého izraelského exportu na americký trh.⁶⁵ V průběhu posledních pár let se podíl USA na vývozu z Izraele pohyboval kolem čtvrtiny celkového exportu.

Na druhou stranu Izrael využil těchto dotací a průměrný růst HDP se pohyboval na hranici průměru zbytku světa. Izraeli se povedlo vytvořit velmi dobré podmínky pro podnikání především v technologické oblasti: je to právě Izrael, kdo má suverénně nejvyšší počet neamerických firem s obchodovatelnými akciemi na americké burze NASDAQ. Aktuálně se jejich počet pohybuje kolem 60.⁶⁶ Například evropské země jako je Francie, Německo či Velká Británie mají dohromady pouze 50 firem. Pokud bychom srovnali počet obyvatel, pak tyto evropské země převyšují Izrael více než 25krát. Dalším poměrně důležitým údajem je hrubý domácí produkt (HDP) na hlavu. První dostupná data jsou z 1960 a od té doby vzrostlo HDP na hlavu desetkrát z 3 000 USD na současných více než 30 000 USD.⁶⁷ Poměrně důležité je také zmínit, že se neustále výrazně zvyšuje i počet obyvatel: v roce 1960 byl počet obyvatel pouze něco kolem 2 150 000, v současnosti je počet obyvatel přibližně 7 700 000.⁶⁸ Nárůst nominálního HDP byl tedy obrovský, což je důsledkem především velké podpory domácích firem. Dá se tedy říct, že přestože Izrael byl a stále je závislý nad finanční podpoře ze strany USA, výkon jeho ekonomiky se rapidně zlepšil a jeho HDP neustále roste, z čehož se dá usoudit, že i v tomto odvětví se snaží být soběstačný.

Co se týče energetické soběstačnosti, je obecně známo, že téměř žádná

⁶⁵ Foreign Trade Presentation. Israel central bureau of statistics. 2010. Dostupné online: http://www1.cbs.gov.il/hodaot2011n/16_11_011maz.pdf

⁶⁶ Zdroj: <http://www.nasdaq.com/screening/regions.aspx>

⁶⁷ Trading Economics: Israel GDP per capita. [online]. [cit. 2012-05-06]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/israel/gdp-per-capita-ppp>

⁶⁸ Trading Economics: Israel Population. [online]. [cit. 2012-05-06]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/israel/population>

menší země nemůže být zcela energeticky nezávislá, už jen díky malým nerostným nalezištím. Přesto i v tomto odvětví Izrael pracuje na větší soběstačnosti. V sedmdesátých letech minulého století dolehla na Izrael ropná krize a politické špičky musely vymyslet záložní řešení. Což se jim povedlo prostřednictvím solárních panelů, které má v Izraeli kolem 90 % všech domů.⁶⁹ Na počátku roku 2012 navíc podepsal Izrael dohodu s Kyprem ohledně podmořského elektrického kabelu, který má mít přenosovou kapacitu až 2000 MW.⁷⁰

Z výše řečeného vyvozují, že Izrael od dob svého založení velmi pokročil od závislosti na pomoci ze strany druhých států a jeho kroky k soběstačnosti jsou ve všech důležitých odvětvích markantní. Dá se tedy předpokládat, že co se týče vojenské bezpečnosti, i zde by se krok k soběstačnosti, ve formě jaderných zbraní, dal očekávat. Proto považují submotiv *nezávislosti za platný*.

4.4. KONFLIKTNOST

V kapitole konfliktnost kvantitativně srovnávám počet konfliktů Izraele a jemu blízkých států. Nikoliv pouze sousedních států, jelikož by byl vzorek poměrně malý a nepřesný. Izrael budu srovnávat se státy, s kterými měl od svého vzniku ozbrojený konflikt a zároveň se nachází v blízkovýchodním regionu, tedy s Libanonem, Sýrií, Jordánskem, Irákem a Egyptem. Zkoumané období je od vzniku Izraele po současnost, s tím, že rok 1967, ve kterém získal Izrael jadernou zbraň, bude milníkem, jenž nám ukáže, zda izraelská konfliktnost klesla či nikoliv. Konflikt je započítán do období před získání jaderné zbraně v případě, že započal dříve než byla zbraň získána, ukončení konfliktu je v tomto případě nepodstatné. Ozbrojený konflikt definuji jako střet armády daného státu s armádou alespoň jednoho dalšího státu. V tomto případě je však nutné zahrnout také bývalé

⁶⁹ SANDLER, Neal. *At the Zenith of Solar Energy* [online]. Bloomberg Businessweek, 2008 [cit. 2012-05-06]. Dostupné z: http://www.businessweek.com/globalbiz/content/mar2008/gb20080326_485582_page_2.htm

⁷⁰ AFP: Israel, Cyprus in underwater electricity cable deal. [online]. [cit. 2012-05-06]. Dostupné z: [http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5iqfv2OhTRHvx\]_ehm4cpQJ5-7k5Q](http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5iqfv2OhTRHvx]_ehm4cpQJ5-7k5Q)

mandátní území Palestiny, pásmo Gazy a západní břeh Jordánu, se kterými byl Izrael v konfliktu.⁷¹

Seznam započítaných konfliktů. V závorce jsou uvedeni relevantní účastníci konfliktu. Prvních pět konfliktů je souhrnně označováno za izraelsko-arabské války. Zvýrazněný stát je považován za agresora. V případě, že je označeno více států, zaútočila aliance těchto států, a tudíž jsou za agresory považovány všechny státy aliance. V případě Války v Iráku a Války v Gaze se jedná o vnitrostátní boje s teroristickými skupinami, proto není označen agresor. Veškeré názvy konfliktů jsou uváděny z pohledu Izraele. Z pohledu arabského světa se používají jiné názvy - jako například pro Izraelskou válku za nezávislost se používá termín Katastrofa, což dostatečně poukazuje na způsob, jakým na to arabské země nahlíží.

- 1948 - Izraelská válka za nezávislost (Izrael, **Egypt, Sýrie, Jordánsko, Irák, Libanon**)
- 1956 - Sinajská válka (**Izrael**, Egypt)
- 1967 - Šestidenní válka (Izrael, Egypt, Sýrie, Jordánsko, Irák, Libanon)⁷²
- 1967 - 1970 - Opotřebovávací válka (Izrael, **Egypt**)
- 1973 - Jomkipurská válka (Izrael, **Egypt, Sýrie**, Jordánsko, Irák)
- 1980 - 1988- Íránsko - irácká válka (**Irák**)
- 1982 - První libanonská válka (**Izrael**, Libanon, Sýrie)
- 2003 - 2010 - válka v Iráku (Irák)
- 2006 - Druhá libanonská válka (Izrael, **Libanon**)
- 2008 - 2009 - Válka v Gaze (Izrael)

Tabulka číslo 1 nám souhrnně znázorňuje počet konfliktů ve sledovaném

⁷¹ Palestinu nezahrnuji do srovnání mezi ostatní země z toho důvodu, že není oficiálně uznána OSN jako samostatný stát, přičemž o uznání žádala naposledy v září 2011 v Radě bezpečnosti OSN.

⁷² V případě Šestidenní války je těžké najít agresora jako takového. Konflikt vypukl po znárodnění Tiránské úžiny Egyptem a Izrael společně s podporou Francie a Velké Británie zaútočil na Egypt jako první. Nicméně obě aliance byly na konflikt několik dní předem připraveny a jako akt agrese se dá považovat jak znárodnění Tiránské úžiny, tak první útok Izraele. Proto v této válce není označen agresor.

období. V každém poli je uveden počet konfliktů v daném období a v závorce je počet konfliktů, ve kterých byl stát označen za agresora.

země	Izrael	Libanon	Sýrie	Jordánsko⁷³	Egypt	Irák
období						
<i>1948 – 1967</i>	4 (1)	2 (1)	2 (1)	2 (1)	4 (2)	2 (1)
<i>1968 – 2011</i>	4 (1)	2 (1)	2 (1)	1 (0)	1 (1)	3 (1)
Celkem	8 (2)	4 (2)	4 (2)	3 (1)	5 (3)	5 (2)

Tabulka č. 1 - Počet ozbrojených konfliktů⁷⁴

Z tabulky je evidentní, že Izrael byl před získáním jaderné zbraně jedním z nejkonfliktnějších států v daném regionu, což se samozřejmě dá připočítat poměrně nedávnému vzniku státu, se kterým arabské státy nesouhlasily a snažily se ho tudíž vymazat z mapy světa. Po získání jaderné zbraně se dá říci relativně k jiným státům, že počet konfliktů neubyl a Izrael stále patří k nejkonfliktnějším státům v regionu. Naopak pokud bychom porovnávali časová období, kdy je nutné počet konfliktů vydělit počtem let, získáme z prvního období 0,21 konfliktu za jeden rok. Jedná se samozřejmě pouze o abstraktní číslo. Z druhého období získáme číslo 0,09 konfliktu za jeden rok. Je evidentní, že počet konfliktů reálně ubyl a to více než dvojnásobně. Za tímto úbytkem lze mimo jiné hledat zastrašení jaderným potenciálem Izraele, který mohl použít proti svým oponentům - ti se již neodvážejí k

⁷³ Do roku 1949 známé pod názvem Zajordánsko.

⁷⁴ Seznam započítaných ozbrojených konfliktů v Příloze 1. Zdroj: VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 606 s.

tak častým výpadům jako v minulosti.

Ze získaných dat vyplývá, že Izrael je velmi konfliktním státem, když za přibližně 60 let novodobé existence bojoval se všemi srovnávanými zeměmi, celkem se účastnil osmi velkých konfliktů. Pouze v 25 % případů však jde o prvotní útok ze strany Izraele, tudíž se v případě Izraele jedná o druhý typ země, tedy o oběť, u které je jaderná proliferace považována spíše za projev obrany státu. Ostatní země mají podíl prvotní agrese vyšší. V případě Jordánska se jedná o 33 %, Iráku o 40 % Libanonu a Sýrie o 50 % a Egyptu dokonce o 60 % konfliktů, ve kterých byli označeni za agresora. V takovém případě se dalo očekávat, že počet konfliktů po získání jaderné zbraně Izraelem klesne. Tato hypotéza se potvrdila, čímž se dle výše uvedených faktů ukázalo, že je *konfliktnost* jako submotiv jaderné proliferace v případě Izraele *neplatná*.

ZÁVĚR

Izraelská národní identita byla tvořena a vyvíjela se po dlouhá staletí až tisíciletí, což se dá říci pouze o pár dalších národech světa. Vznik samostatného izraelského státu znamenal výraznou eskalaci konfliktů na Blízkém východě, které byly jedním z motivů jaderné proliferace.

Submotiv *sebepojetí* ukázal, že Izraelci zcela přirozeně bránili nejen svůj stát, ale také svou identitu, své židovství. Nejvýraznějším motivem se jeví být bezpečnost, přesto byl faktor sebepojetí uznán jako platný submotiv. Identita hrála důležitou roli při rozhodování, především z toho důvodu, že Izraelci byli přesvědčeni o správnosti svého jednání a hlavně o tom, že navzdory nízkému počtu obyvatel mají vědeckou kapacitu k zisku jaderné zbraně. V rámci *mezinárodního statutu* se nejednalo o zvýšení mezinárodní prestiže, které by bylo nějakým způsobem signifikantní. Jiné země pochopily vojenskou sílu Izraele, ale nedá se hovořit o zvýšené mezinárodní prestiži, jelikož země, které jsou s Izraelem v nejtěsnějším sousedství, zaujímají stále stejný postoj, který je velmi nepřátelský. Přestože se Izrael snaží být čím dál tím více soběstačný, alespoň co se celkového ekonomického vývoje týče, stále mu finančně velmi pomáhají USA. Faktor *konfliktnosti* nám ukázal, že Izrael je sice konfliktním státem, nicméně ve většině konfliktů působil jako oběť arabských států, které si přejí zrušení státu Izrael nebo alespoň uznání státu Palestina na území Pásmu Gazy a západního břehu Jordánu.

Národní identita je u židovského obyvatelstva velmi důležitá, Izraelci si na ní velmi zakládají, proto si trůfám tvrdit, že by neudělali nic, co by bylo proti jejich vlastní identitě - což se samotným motivem nemá sice nic společného, ale jiným identitám, především těm, které jsou pacifistické, by jaderné zbrojení mohlo být proti srsti. Dle zkoumaných motivů se však **nedá hodnověrně prokázat, že by izraelská národní identita hrála důležitou roli při rozhodování o vývoji izraelského jaderného arzenálu**. Ze čtyř zkoumaných submotivů se jeví jako platné pouze dva submotivy: sebepojetí a nezávislost, což je pouze 50 %, a tudíž se

identita nedá pokládat za významný motiv při vývoji jaderného zbrojení, přestože určitou roli hrála.

SUMMARY

Beginning of the independent Israel was stimulation of conflicts in the Near East. The main reason was destruction of Israel, so Israel started their own nuclear project armament for their defense. Two of four factors show us that identity was motive, but not important. Israel's national identity was created and developed for centuries and milleniums. National identity si very important for jewish people, and Israels know that, so I can tell, they will not do anything against their own identity - it doesn't have much common with nuclear motivation, but some identities are pacific. According to researched motives, I can't say that Israel's national identity was important as motive for desicion-making in development of Israel's nuclear armament.

POUŽITÁ LITERATURA

DOKUMENTY

Foreign Trade Presentation. Israel central bureau of statistics. 2010. Dostupné online: http://www1.cbs.gov.il/hodaot2011n/16_11_011maz.pdf

Rezoluce č. 181 Valného shromáždění OSN, 2. zasedání. Future government of Palestine. 29. listopadu 1947. Dostupné online: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/038/88/IMG/NR003888.pdf?OpenElement>.

Rezoluce č. 273 Valného shromáždění OSN, 3. zasedání. Admission of Israel to membership in the United Nations. 11. května 1949. Dostupné online: <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/83E8C29DB812A4E9852560E50067A5AC>.

Rezoluce č. 34/89 Valného shromáždění OSN, 34. zasedání. Israeli nuclear armament. 11. prosince 1979. Dostupné online: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/377/16/IMG/NR037716.pdf?OpenElement>.

The World Factbook 2009. Washington, DC: Central Intelligence Agency, 2009. Dostupné online: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>.

MONOGRAFIE

ARENDR, Hannah. *O násilí*. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1995, 78 s. ISBN 80-7298-128-5.

BEATON, Leonard; MADDOX, John. *The Spread of Nuclear Weapons*. New York: Praeger, 1962, 216 s. ISBN 03-939-7747-1.

BLACK, Ian; MORRIS, Benny. *Mossad: izraelské tajné války : dějiny izraelské tajné služby*. Vyd. 3., V Jotě 2. Brno: Jota, 2006, 625 s. Nové obzory (Jota). ISBN 80-721-7392-8.

BŘÍZA, Vlastislav. *Kontrola, regulace a úprava jaderného zbrojení*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2010, 332 s. ISBN 978-80-246-1864-7.

CIRINCIONE, Joseph; WOLFSTAHL, Jon B.; RAJKUMAR, Miriam. *Deadly Arsenals. Tracking Weapons of Mass Destruction*. Washington : Carnegie Endowment, 2002. 465 s. ISBN 08-700-3216-X.

COHEN, Avner. *Israel and the bomb*. New York: Columbia University Press, c1998, 470 s. ISBN 978-023-1104-838.

ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005, 305 s. ISBN 80-903-3339-7.

GILBERT, Martin. *Izrael: dějiny*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002, 668 s. ISBN 80-725-7740-9.

GINOR, Isabella; REMEZ, Gideon. *Foxbats over Dimona: the Soviets' nuclear gamble in the Six-Day War*. London: Yale University Press, c2007, 287 s. ISBN 03-001-2317-5.

HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 2001, 447 s. ISBN 80-861-8249-5.

HYMANS, Jacques E. *The psychology of nuclear proliferation: identity, emotions, and foreign policy*. New York: Cambridge University Press, 2006, 273 s. ISBN 05-216-1625-5.

KRUPP, Michael. *Sionismus a stát Izrael: historický nástin*. Vyd. 1. Překlad Marek

Zikmund. Praha: Vyšehrad, 1999, 242 s. Moderní dějiny, sv. 1. ISBN 80-702-1265-9.

LEA, David; ROWE, Annamarie. *A survey of Arab-Israeli relations 1947-2001*. London: Europa, 2002, 412 s. ISBN 18-574-3261-4.

MEYER, Stephen M. *The dynamics of nuclear proliferation*. Chicago: University of Chicago Press, c1984, 229 s. ISBN 02-265-2149-4.

MOWLA, Khondakar Golam. *The Judgment Against Imperialism, Fascism and Racism Against Caliphate and Islam*. Volume 1. Bloomington : AuthorHouse, 2008. 748 s. ISBN 1438911688.

PITSCHMANN, Vladimír. *Jaderné zbraně-nejvyšší forma zabíjení*. Praha : Naše vojsko, 2005. 392 s. ISBN 80-206-0784-6.

PLECHANOVÁ, Běla; FIDLER, Jiří. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů, 1941-1995*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1997, 240 s. ISBN 80-852-4179-X.

ROJČÍK, Ondřej; HODER, Lukáš. *Proliferace jaderných zbraní: problémoví aktéři*. 1. vyd. Editor Petr Vilímek. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, 120 s. Studie (Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav), sv. č. 40. ISBN 80-210-4119-6.

ROSTEN, Leo. *Jidiš pro radost*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998, 163 s. ISBN 80-200-0707-5.

SACHAR, Howard M. *Dějiny státu Izrael*. 1. vyd. Překlad Ervín Hrych, Helena Hrychová. Praha: Regia, 1999, 767 s. ISBN 80-902-4844-6

SENROR, Dan; SINGER, Saul. *Start-up nation: Příběh izraelského hospodářského zázraku*. Vyd. 1. Praha: Aligier, 2011, s. 323. ISBN 978-809-0489-509

RHODES, Richard. *The twilight of the bombs: recent challenges, new dangers, and the prospects for a world without nuclear weapons*. 1st Vintage Books ed. New York: Vintage Books, 2011, 460 s. ISBN 03-072-6754-7.

THOMAS, Gordon. *Meč Gedeonův : z tajných archivů izraelské špionážní centrály Mosad*. Praha : Práh, 2000. 379 s. ISBN 80-725-2032-6.

VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 606 s. ISBN 978-807-3802-783.

WALTZ, K. *The Spread of Nuclear Weapons: More May be Better*. (Dostupné online: <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/waltz1.htm>).

ČLÁNKY

AFP: Israel, Cyprus in underwater electricity cable deal. [online]. [cit. 2012-05-06]. Dostupné z: http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5iqfv2OhTRHvxJ_ehm4cpQJ5-7k5Q

Another Rumor of War? Germany to Sell Israel Another Dolphin Sub. 1-12-2011, Arutz Sheva 7. Dostupné online: <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/150275#.TvH8LJiE6xI>.

BANVILLE, Lee. *Tracking Nuclear Proliferation : Israel*. The Online Newshour. 2005, 0, s. 0. Dostupný online: http://www.pbs.org/newshour/indepth_coverage/military/proliferation/countries/israel.html.

BROWER, Kenneth S. *A Propensity for Conflict: Potential Scenarios and Outcomes of War in the Middle East*. Jane's Intelligence Review, February 1997, Special Report no. 14, 14-15.

COHEN, Avner; FRANKEL, Benjamin. Israel's nuclear ambiguity. *Bulletin of the*

atomic scientists. 1987, roč. 43, č. 2, s. 15-19.

GOLDBERG, Jeffrey. *The Point of No Return*. The Atlantic. September 2010.

Dostupný online: <<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2010/09/the-point-of-no-return/8186/>>.

Israel rejects Middle East nuclear talks plan. BBC News : Middle East [online]. 2010-5-29, č.0, [cit. 2011-11-24]. Dostupný z WWW:

<<http://www.bbc.co.uk/news/10191339>>.

Vanunu: Israel's nuclear telltale. BBC NEWS : Middle East [online]. 2004-5-20. č.0, [cit. 2012-04-10]. Dostupný z WWW:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3640613.stm>

KANTOR, Schmuël. The national water carrier. University of Haifa. Dostupné online: <<http://research.haifa.ac.il/~eshkol/kantorb.html>>

LONG, William J.; GRILLOT, Suzette R. Ideas, Beliefs and Nuclear Policies: The Cases of South Africa and Ukraine, *The Nonproliferation Review* 7, 1 (Spring 2000), s. 22 - 40.

MARK, Clyde R. Israel: U.S. Foreign Assistance. Congressional Research Service Reports. 2005. Dostupné online:

<http://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metacrs6232/m1/1/high_res_d/IB85066_2005Mar07.pdf>

MAREŠ, Miroslav. *Aktéři proliferace zbraní hromadného ničení. Obrana a strategie*. 2005, 2, s. 7 - 19. Dostupný online:

<<http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2005/2-2005/akteri-proliferace-zbrani-hromadneho-niceni.html>>.

NORRIS, Robert S.; ARKIN, William; KRISTENSEN, Hans M.; HANDLER, Joshua *Israeli nuclear forces*. Bulletin of the Atomic Scientists. September/October 2002, 58, s. 73-75. Dostupný také z WWW:

<<http://bos.sagepub.com/content/58/5/73.full>>

SAGAN, Scott. *Why do states build nuclear weapons?: Three Models in Search of a Bomb*. International Security. Zima 1996/1997, 21, 3, s. 54 - 86.

VLČEK, Tomáš. Izraelské jaderné odstrašování [online]. *E-polis.cz*, 22. duben 2009. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/372-izraelske-jaderne-odstrasovani.html>>.

WEISS, Leonard. *The 1979 South Atlantic Flash: The Case for an Israeli Nuclear Test*. Stanford University. 2011, 23 s. Dostupný také z WWW: <http://www.npolicy.org/article_file/The_1979_South_Atlantic_Flash__The_Case_for_an_Israeli_Nuclear_Test.pdf>

INTERNETOVÉ ZDROJE

Naval Technology. [online]. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.naval-technology.com/projects/dolphin/>

SANDLER, Neal. *At the Zenith of Solar Energy* [online]. Bloomberg Businessweek, 2008 [cit. 2012-05-06]. Dostupné z: http://www.businessweek.com/globalbiz/content/mar2008/gb20080326_485582_page_2.htm

Trading Economics: Israel GDP per capita. [online]. [cit. 2012-05-06]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/israel/gdp-per-capita-ppp>

Trading Economics: Israel Population. [online]. [cit. 2012-05-06]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/israel/population>